

Besimokančių suaugusiųjų poreikių tenkinimo tyrimas: Kauno suaugusiųjų mokymo centro atvejis

Vitalijus Vėteris¹, Renaldas Čiužas²

¹ Kauno suaugusiųjų mokymo centras,
Sandėlių g. 7, Kaunas LT-45223, el. paštas smcp@takas.lt

² Lietuvos edukologijos universitetas, Socialinės edukacijos fakultetas, Socialinio ugdymo katedra,
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius, el. paštas renaldas.ciuzas@leu.lt

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjamos suaugusiųjų mokymosi problemos. Pirmoje straipsnio dalyje aptariamas suaugusiųjų švietimo sąvokos daugialypumas, analizuojamos įvairios sampratos apibrėžtys. Antroje straipsnio dalyje pateikiami atvejo studijos, vykdytos Kauno suaugusiųjų mokymo centre su 10–12 klasių mokiniais (2009–2011 m.), rezultatai. Tyrimų analizė leido nustatyti besimokančiųjų poreikių patenkinimą mokymosi proceso laikotarpiu, jų tolesnius lūkesčius, mokymosi procese iškilusias problemas. Respondentų atsakymai atskleidžia andragogams problemas, į ką reikėtų kreipti daugiau dėmesio, ką keisti, siekiant patenkinti besimokančiųjų poreikius bei lūkesčius, tobulinant mokymosi procesą.

Esminiai žodžiai: *suaugusiųjų švietimas, mokymasis visą gyvenimą, besimokančiųjų poreikių tenkinimas.*

Įvadas

Šiuolaikinė visuomenė apibūdinama kaip besimokanti visuomenė, kurioje yra padidėjęs dėmesys suaugusiųjų švietimui, ryški nuolatinio mokymosi idėja (Beresnevičienė, 2002; Briedis ir kt., 2013). Nuolatinio švietimo sistemos misija – sudaryti galimybes įgyvendinti visą gyvenimą trunkančio mokymosi idėją, t. y. garantuoti nuolatinę individo fizinių, dvasinių bei intelektinių galių plėtotę, nepaisant jo amžiaus, lyties, rasės,

išsilavinimo ar sveikatos būklės. Savo ruožtu kvalifikacijos tobulinimo sistemos misija – laiduoti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi darbo vietai.

Sisteminiu požiūriu kiekvienas kvalifikacijos tobulinimo sistemos struktūrinis elementas, t. y. konkreti švietimo įstaiga, atsižvelgiant į savo vietą tarp kitų kvalifikacijos tobulinimo institucijų, gali turėti skirtingus savo veiklos tikslus, tačiau turi atliepti bendrą visos kvalifikacijos tobulinimo sistemos misiją ir kartu įgyvendinti jai iškeltą tikslą (-us).

Suaugusių žmonių kvalifikacijos tobulinimo sistema funkcionuoja per aukštojo mokslo institucijas, profesinio rengimo koledžus, suaugusiųjų mokymo centrus ir pan. Suaugusiųjų nuolatinio mokymosi poreikiai yra tenkinami įvairių švietimo sistemos posistemų bei jos struktūrinių elementų, t. y. švietimo įstaigų, kurios gali būti valstybinės ir nevalstybinės, be to, apimti formalųjį ir neformalųjį švietimą.

Straipsnio tikslas – išaiškinti, ar mokymosi procesas suaugusiųjų mokymo centre sudaro prielaidas ir galimybes patenkinti besimokančiųjų poreikius.

Straipsnio uždaviniai:

- atskleisti suaugusiųjų švietimo sampratos daugialypumą;
- atskleisti besimokančių suaugusiųjų mokymosi poreikių tenkinimo prielaidas ir galimybes.

1. Suaugusiųjų švietimo, kaip reiškinio, sampratos daugialypumas

Mokslininkų (H. B. Longo (1983), C. Houle'o (1984), R. Laužacko (1995), E. Trečio-kienės (1995) L. Šermukšnytės (1996), J. Taruškienės (1997), D. Beresnevičienės (2002), L. Šiaučiukėnienės ir kt. (2011), M. Briedžio ir kt. (2013) darbų apžvalga rodo, kad suaugusiųjų švietimo (angl. – *adult education*) reiškiniai siejami su tęstinio (angl. – *continuous*), arba permanentinio (angl. – *permanent*), ugdymo, visą gyvenimą trunkančio mokymosi darbo vietai (angl. – *lifelong learning for workplace*), arba pasikartojančio (angl. – *reccurent*) ugdymo, sąvokomis. Šiuolaikinių edukacinių tendencijų kontekste išryškinama permanentinės švietimo sistemos, kuri sudarys prielaidas žmogaus nuolatiniam lavinimuisi, kūrimo reikalingumas. Todėl anksčiau minėtas sąvokas reikia išsamiau paaiškinti, nes, pasak D. Beresnevičienės (2002), užsienio ir Lietuvos autoriai jas traktuoja labai nevienodai, nėra griežtai apibrėžtų jų vartojimo sričių.

Išanalizavus žodžių „*lifelong*“, „*recurrent*“, „*permanent*“, „*continuous*“ ir „*further*“ semantines reikšmes, galima pastebėti, kad ir amerikiečių, ir britų anglų kalboje jos traktuojamos vienodai. „*Recurrent*“ reiškia pasikartojantis periodiškai, atsirandantis, pasireiškiantis vėl. „*Lifelong*“ pabrėžia tęstinumą per visą gyvenimą, o „*permanent*“ ir „*continuous*“ apibrėžiami labai panašiai, nes charakterizuojami tęstinumu. Tačiau „*continuous*“ sąvokoje pabrėžiamas tęstinumas laike, erdvėje bei eiliškume, o žodyje „*permanent*“ atsiranda tolydumo, nekintamumo bei nenutrūkstamumo atspalvis. Filosofine

prasmė nenutrūkstamumo sampratoje pabrėžiamas sistemų, sudarytų iš atskirų diskrečių elementų, vientisumas. Vadinasi, galima daryti prielaidą, kad permanentiškumas, arba nenutrūkstamumas, yra sietinas su visa švietimo sistema, kuri sudaryta iš atskirų posistemų bei jų struktūrinių elementų. Tačiau norint tiksliau apibrėžti edukacinius reiškinius, negalima pasitenkinti vien semantiniu žodžių nagrinėjimu.

J. Taruškienė (1997) teigia, kad sąvokos nuolatinis švietimas (angl. – *permanent education*), mokymasis visą gyvenimą (angl. – *lifelong education*) bei tęstinis švietimas (angl. – *continuous education*) tiesiogine prasme yra siejamos su visa švietimo sistema bei visų amžiaus tarpsnių žmonėms. Autorė pateikia ir antrinę šių sąvokų reikšmę: „*permanent education*“ pabrėžia, kad švietimas yra nuolatinis; „*lifelong education*“, kad švietimas priskiriamas visiems amžiaus tarpsniams; „*continuous education*“ pažymi, kad ugdymo procesas nesustoja tam tikru individo gyvenimo laikotarpiu.

D. Beresnevičienė (2002), nagrinėdama nuolatinio mokymosi sistemą, akcentuoja nuolatinio mokymosi sampratą ir ją sutapatina su UNESCO „*lifelong learning*“ sąvoka, apibūdinančia visą gyvenimą trunkantį mokymąsi – nuo gimimo iki mirties. Ji teigia, kad „nuolatinio mokymosi“ sąvoka gali būti vartojama kaip suaugusiųjų švietimo sinonimas arba apibūdinant galimybių sukūrimą, laiduojantį visą gyvenimą trunkantį individo mokymąsi. Šiame kontekste yra pabrėžiamas ne visos švietimo sistemos, bet paties individo lygmuo. Remiantis anksčiau atlikta sąvokų analize, terminą nuolatinis švietimas (angl. – *permanent education*) galime priskirti visos švietimo sistemos lygmeniui, apibūdinant galimybių sukūrimą, laiduojantį visą gyvenimą trunkantį mokymąsi.

1976 m. UNESCO priimtame „*lifelong education*“ apibrėžime yra apjungiamos švietimo (*education*) ir mokymosi (*learning*) sąvokos, apibūdinančios bendro modelio sukūrimą, skirtą esamos švietimo sistemos restruktūrizacijai bei edukacinių galimybių už švietimo sistemos ribų puoselėjimą; tokia modelyje vyrai ir moterys yra savo pačių mokymosi dalyviai (Taruškienė, 1997). Taigi „*lifelong education*“ sąvoka akcentuoja individą. Kita vertus, C. O. Houle (1984), M. S. Knowles (1984), P. Jarvisas (2001) atskleidžia ir dar kelis nuolatinio mokymosi (angl. – *lifelong learning*) vartojimo aspektus. Ši sąvoka vartojama:

- suaugusiųjų švietimo reikšme;
- visai švietimo sistemai;
- visam mokymosi procesui.

Tuo tarpu tęstinio ugdymo (angl. – *continuing education*) sąvoka, nors semantinė prasme ir yra panaši į permanentinio, t. y. nuolatinio, ugdymo sąvoką, tačiau R. Laužacko (1995), P. Jucevičienės (1997), J. Taruškienės (1997) yra siejama su profesinio rengimo, taip pat ir profesinės kvalifikacijos tobulinimo nepertraukiamumo užtikrinimu. Nagrinėdama tęstinio ugdymo sampratą J. Taruškienė (1997) šį terminą interpretuoja vadybiniu aspektu, susiedama jį su tolesniu profesiniu tobulėjimu, neapimant suaugusiųjų lavinimo.

Rekurentinio, arba pasikartojančio, mokymo (angl. – *recurrent education*) sąvoka, pasak L. Šermukšnytės (1996), suprantama kaip alternatyva tradicinei formaliajai švie-

timo sistemai. Ši idėja skatina laikytis visą gyvenimą trunkančio ugdymosi principo ugdymo procesą organizuoti kaitaliojant struktūrizuotą mokymąsi su kita socialine veikla. Rekurentinio švietimo koncepcija yra pateikiama kaip plati edukacinė strategija, įgyvendinama po privalomojo, arba pagrindinio, lavinimo pakopos. Jos pagrindinis bruožas – švietimo paskirstymas per visą individo gyvenimą tam tikrais periodais, t. y. kaitaliojant su kitos rūšies veikla: su darbu, su laisvalaikiu bei su pensinio amžiaus veikla. J. Taruškienė (1997) pabrėžia, kad rekurentinis mokymas neapima visos švietimo sistemos, o tik dalį suaugusiųjų švietimo, sudarant individui galimybę atnaujinti žinias tam tikroje specifinėje srityje.

Tęstinio ir rekurentinio švietimo sampratos neapima visos švietimo sistemos, tačiau labiau akcentuoja suaugusio žmogaus profesinį tobulėjimą bei kvalifikacijos tobulinimą nuolat kintančiai darbo vietai. Vykstant šių sampratų evoliucijai pastarąsias sąvokas keičia visą gyvenimą trunkančio mokymosi (angl. – *lifelong learning*) idėja. „*Lifelong learning*“ sampratoje vyrauja didesnė orientacija į neformalųjį švietimą, kvalifikacijos tobulinimą ir persikvalifikavimą darbo vietai, labiau pabrėžiamas įvairialypis įvairių socialinių partnerių bendradarbiavimas, o ne vien tik vyriausybės vaidmuo organizuojant, valdant ir finansuojant švietimą. Formalųjį švietimą keičia šios strategijos: mokymasis dirbant (angl. – *learning while working*) ir darbas mokantis (angl. – *working while learning*). Visą gyvenimą trunkantis mokymasis (angl. – *lifelong learning*) yra suprantamas kaip sąmoningo mokymosi pratęsimas viso gyvenimo laikotarpiu, t. y. kaip priešara idėjai, kad lavinimasis baigiasi sulaukus 16, 18 arba 21 metų.

Anksčiau pateikta analizė rodo, kad vientisos nuolatinio švietimo, arba suaugusiųjų mokymosi, sampratos nėra. Todėl tikslinga remtis tarptautinių organizacijų dokumentuose suformuluotomis sampratomis, nes pastarųjų veikla vienija įvairias pasaulio šalis. Vadovaujantis šia pozicija, nuolatinio švietimo (angl. – *permanent education*) sąvoką galima taikyti visai švietimo sistemai, apibūdinant skirtingų galimybių, turinčių edukacinį tikslą, sudarymą, kitaip tariant, tikslingai suorganizuotą edukacinę aplinką. Šioje aplinkoje įgyvendinama mokymosi visą individo gyvenimą idėja (angl. – *lifelong learning*), t. y. individo lygmenį apibūdinanti koncepcija, o suaugusiųjų mokymasis suprantamas kaip visą gyvenimą trunkantis mokymasis nuolat kintančiam pasauliui.

2. Besimokančiųjų poreikių tenkinimo suaugusiųjų mokymo centre tyrimo rezultatų analizė

Suaugusiųjų švietimo pertvarka Lietuvoje prasidėjo nuo valstybingumo atkūrimo. Suaugusiųjų bendrojo lavinimo mokyklos pertvarkytos į suaugusiųjų švietimo centrus, mokančius modulinio ir kursinio mokymosi formomis. Tokiu būdu prasidėjo neakivaizdinio švietimo augimas, apimantis ir formalųjį, ir neformalųjį suaugusiųjų švietimą (Normantas, 1995; Briedis ir kt., 2013).

Straipsnyje analizuojamas Kauno suaugusiųjų mokymo švietimo centro veiklos atvejis. Suaugusiųjų mokyklų Kauno mieste sujungimas į vieną centrą leido taikyti ugdymo procese įvairias mokymo formas (pamokas, konsultacijas, stacionarinę ar neakivaizdinę mokymąsi). Visos paminėtos mokymo formos yra lanksčios ir tai leidžia mokytis dirbantiems pamainomis, auginantiems namie vaikus ar neįgaliems asmenims.

Tiriant Kauno suaugusiųjų mokymo centro veiklos fenomeną, svarbu buvo sužinoti, ar besimokydami suaugusieji patenkino tuos lūkesčius, kuriuos turėjo prieš ateidami mokytis, ar į visų poreikius buvo atsižvelgta. Buvo atliktas ne tik kiekybinis, bet ir kokybinis tyrimas, kuris leido išsamiau atskleisti respondentų vidinį pasaulį.

Kiekybiniame tyrime dalyvavo 115 respondentų. Respondentų buvo prašyta atsakyti į tris atvirusius klausimus: 1) su kokiais sunkumais suaugusieji susiduria mokydami Kauno suaugusiųjų mokymo centre? 2) kas labiausiai patinka mokantis Kauno suaugusiųjų mokymo centre? 3) kas labiausiai nepatinka mokantis Kauno suaugusiųjų mokymo centre?

Atsakymų analizė parodė, kad didžiausias sunkumas daugeliui besimokančiųjų (24,3 proc.) – išmokti mokymo programų turinį. 21,7 proc. mano, kad yra per didelė mokymosi programų apimtis, 20,9 proc. – sunkiai suderina darbą su mokslu, 15,7 proc. apklaustų mokinių nepasitiki savo jėgomis, 9,6 proc. respondentų dėstomi dalykai yra neįdomūs.

Labiausiai besimokantieji patinka lankstus mokymosi tvarkaraštis (pritaria 32,2 proc. respondentų). 30,4 proc. respondentų imponuoja mokymosi formų ir būdų įvairovė, 23,5 proc. – mokymosi metodų įvairovė, 8,7 proc. – mokykloje švenčiamos, minimos tradicinės šventės. Konsultantų tarnybos pagalba patenkinti 5,2 proc. respondentų.

Daugumai (47,8 proc.) besimokančiųjų suaugusiųjų nepatinka sunki ugdymo programa, 32,2 proc. suaugusiųjų kaip priežastį nurodo pagalbos trūkumą mokantis. 14,8 proc. mokinių nėra patenkinti per mažu individualių poreikių tenkinimu, 5,2 proc. nepatenkinti savo bendraklasiais.

Atsakius į tris klausimus, mokiniai buvo paprašyti įvertinti mokymosi patirtį Kauno suaugusiųjų mokymo centre ir kaip jis patenkino jų poreikius bei lūkesčius (reitingavimas balais nuo 1 (žemiausias įvertinimas) iki 10 (aukščiausias įvertinimas)).

Aukščiausiai (9–10 balais) savo mokymosi patirtį įvertino 20 proc. mokinių – juos galima priskirti prie tų, kurių poreikiai visiškai patenkinti. 8–7 balais mokymosi patirtį įvertino 57,4 proc. respondentų – laikoma, kad jų poreikiai mokantis Kauno suaugusiųjų mokymo centre yra patenkinti. 6–5 balais savo poreikių patenkinimą vertina 13,9 proc., o mažiau – 4–2 balais – 8,7 proc. respondentų.

Apibendrinus galima daryti prielaidą, kad 77,4 proc. mokinių lūkesčiai dėl mokymosi yra patenkinti, o 22,6 proc. – turi priekaištų dėl mokymosi proceso Kauno suaugusiųjų mokymo centre, nes jų poreikiai liko patenkinti tik iš dalies arba iš viso nepatenkinti. Reitingas leido suskirstyti Kauno suaugusiųjų mokymo centro tiriamuosius į 4 grupes, tačiau kiekybinis tyrimas atskleidė tik bendrą teigiamą nuomonę apie Kauno suaugusiųjų

mokymo centro veiklą, bet neatskleidė tokios nuomonės priežasčių. Todėl buvo atliktas kokybinis tyrimas.

Iš kiekvienos grupės atsitiktinės atrankos būdu buvo išskirti po 12 informantų. Pasirinktas grupinės diskusijos metodas.

Pirmąją grupę sudarė 12 mokinių (7 moterys ir 5 vyrai). 3 iš jų mokosi centre 1 metus, 6 – mokosi 2–3 metus, 3 – mokosi daugiau nei 4 metus. 5 respondentai yra 18–25 metų, 3 – 25–30 metų, 4 – daugiau nei 30 metų. Visi jie nurodė, kad mokymasis Kauno suaugusiųjų mokymo centre jų poreikius visiškai patenkino. Grupinės diskusijos mintys apibendrintos 1 lentelėje.

1 lentelė. Pirmosios grupės atsakymai

Kategorijos	Subkategorijos	Atsakymų pavyzdžiai
Mokymosi procesas Kauno suaugusiųjų mokymo centre. Asmeninės savybės. Požiūris į mokymąsi	Gyvenimo ir darbo reikalavimai. Mokymosi formų ir metodų lankstumas. Komunikacija. Pasitikėjimas savimi	<i>Mokytis reikalauja dabartinis gyvenimas. Visame pasaulyje taip yra. Be išsilavinimo esi niekam nereikalingas, nemoki bendrauti, neturi žinių. Norint pasiekti karjeros būtina gerai apsispręsti ir tuo tikslu mokytis. Man buvo lengva ir įdomu mokytis, nes pats savarankiškai galėjau pasirinkti mokymosi būdą, t. y. neakivaizdinį. Andragogas – tai vyresnis draugas, padėjęjas, jis geranoriškas. Užsiėmimai būna įdomūs, stengiausi lankyti užsiėmimus. Net nustebau, kad po ilgos pertraukos vėl galiu gerai mokytis. Noriu mokytis toliau.</i>

Aptariant ir analizuojant pirmosios grupės diskusijos rezultatus, 1 lentelėje pateiktos mintys atspindi visų grupės narių bendrą nuomonę. Grupė aktyviai dalyvavo diskusijose. Pažymėtinos ir atskiros nuomonės, pavyzdžiui, „išnyko visos nuoskaudos, kurias patyriau anksčiau mokydamasis bendrojo lavinimo mokykloje“, „nemaniau, jog po ilgesnio nesimokymo laiko vėl galiu noriai ir gerai mokytis“, „mane stebino andragogų kantrybė“, „andragogai supranta suaugusiųjų poreikius, padeda nugalėti sunkumus“. Taigi šios grupės informantai nugalėjo visus trukdžius, kuriuos nurodo P. K. Croscas (1981). Ypač ryškus institucinių ir galimybių mokymosi trukdžių išnykimas. Taigi šios grupės besimokantieji išvengė prieštaravimų, kuriuos sukelia išoriniai bei vidiniai trukdžiai bei kuriuos gali sukelti amžius, nepasitikėjimas savimi, darbo ir mokslo nesuderinamumas, įsipareigojimai namuose ir pan. Bendraujant su šia grupe išryškėjo respondentų pasitikėjimas savimi, žinojimas, ko nori išmokti, mokymo proceso lankstumo vertinimas ir pan.

Antroji grupė – 12 informantų (8 vyrai, 4 moterys). 3 iš jų mokėsi 2 metus, 5 – 2–4 metus, 3 – daugiau negu 4 metus. 7 informantai – 18–25 metų, 2 – 25–30 metų, 3 – daugiau nei 30 metų. Iš jų 7 mokėsi stacionariuoju būdu, 5 – neakivaizdiniu. Visi jie atsakė, kad mokymasis Kauno suaugusiųjų mokymo centre jų poreikius patenkino. Grupinės diskusijos atsakymų suvestinė pateikiama 2 lentelėje.

2 lentelė. Antrosios grupės atsakymai

Kategorijos	Subkategorijos	Atsakymų pavyzdžiai
Mokymosi procesas Kauno suaugusiųjų mokymo centre. Požiūris į mokymąsi	Komunikacija. Metodai. Lankomumas. Mokymosi turinys. Mokymosi tikslas	<i>Geri santykiai su andragogais. Jie laiko mus partneriais, supranta suaugusiųjų lūkesčius, darbo stilių, sunkumus. Pavyko užpildyti žinių spragas, bet buvo sunku. Programos labai plačios, bet, aišku, negalima jų trumpinti, nes atestatai lygiaverčiai bendrojo lavinimo mokyklų atestatams. Tikslas pasiektas, gavau atestatą, eisiu studijuoti. Man darbe pakils atlyginimas, jei turėsiu atestatą. Pripratau prie centro, nežinau, ką toliau veikti – studijos gal bus per sunkios?</i>

Antrosios grupės atsakymų suvestinė parodo, jog išskirtos tos pačios kategorijos. Atsirado naujų subkategorijų – mokymosi turinys, tikslas, mažiau ryškios asmenybės savybės. Grupė diskusijose dalyvavo gana aktyviai, kilo ginčas dėl mokymosi programų, ar negalėtų jos būti pritaikytos suaugusiųjų mokymui. Įdomūs atskiri pasisakymai, kad svarbiausia buvo įveikti žinių spragas, o tie, kurie buvo ilgiau nesimokę, džiaugėsi, kad sugebėjo vėl pradėti mokytis. Informantų mokymosi tikslai įvairūs; jie abejoja, ar sugebės toliau mokytis aukštojoje mokykloje. Šios grupės informantai nugalėjo informacinius trukdžius (mokymosi trukmė, formos, tvarkaraštis). Šiek tiek abejonių jiems sukėlė mokymosi turinys. Galimybių trukdžiai buvo, bet jie mokymosi laikotarpiu mažėjo. Bendraujant su šia grupe išryškėjo, kad informantai visiškai supranta, ką daro andragogai, siekdami geresnių mokymosi rezultatų, ir pritaria jų pastangoms. Mokydamiesi jie patenkino savo asmeninius poreikius.

Trečioji grupė – 12 informantų, kurie atsakė, kad mokymasis Kauno suaugusiųjų mokymo centre jų poreikius patenkino tik iš dalies. Grupę sudaro 8 moterys, 4 vyrai. 7 amžius yra 18–25 metų, 5 amžius – 25–30 metų. 8 mokosi centre 1–2 metus, 4 mokosi 3–4 metus. Iš jų 5 mokosi stacionariuoju, o 7 – neakivaizdiniu būdu. Trečios grupės atsakymai apibendrinti ir pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. Trečiosios grupės atsakymai

Kategorijos	Subkategorijos	Atsakymų pavyzdžiai
Mokymosi procesas Kauno suaugusiųjų mokymo centre. Požiūris į mokymąsi	Lankomumas. Konsultacijos. Programos. Žinių spragos. Atestatas	<i>Lankyti sunku. Trukdo darbas. Pavargstu darbe. Negaliu palikti mažo vaiko vieno namuose. Perėjau į neakivaizdinį skyrių. Konsultacijose andragogai stengiasi panaikinti žinių spragas, padeda prisiminti, kartoja. Ne visos konsultacijos padeda pasiruošti atsiskaitymui. Jaučiuosi kartais, kad nieko nežinau, noriu mesti mokymąsi, vos išveriu. Viltis gauti bet kokio lygio atestatą sulaiko mane. Kartais pasižiūri į vadovėlį ir galvoji, kaip galima tiek daug išmoksi, jei atsiskaitau, t. y. gaunu įskaitą, vėl kyla noras mokytis toliau, nenoriu atsilikti nuo draugų.</i>

Analizuojant trečiosios tiriamųjų grupės atsakymus, išskiriamos kategorijos ir subkategorijos. Galima teigti, kad kategorijos liko tos pačios, atsirado naujos subkategorijos, t. y. žinių spragos, mokymosi motyvas – svajonė apie atestatą. Diskusijoje iškilo pagrindinė mintis – mokytis sunku, nes yra žinių spragų, besimokantieji negali suderinti darbo ir mokymosi laiko, turi rūpesčių namuose. Informantai nėra visiškai patenkinti andragogų darbu per konsultacijas. Dėl silpno mokymosi ir sunkumų kaltina ne save, bet aplinką, ypač – mokymo programas, vadovėlius. Mokytis lieka, kad gautų atestatą. Išskiriami keli pasisakymai, pavyzdžiui, „centre geriau, nei buvo mokykloje“, kitas paprieštarauja: „vis tiek ir ten, ir čia mokytis reikalauja“. Grupės dalyviai, kurie tik iš dalies patenkinti mokymosi procesu Kauno suaugusiųjų mokymo centre, susidūrė su keletu trukdžių pagal P. K. Crossą (1981), t. y. su situaciniais (trukdo darbas, namų rūpesčiai), instituciniais (reikia lankyti užsiėmimus, nepatenkina konsultacijos) ir galimybių trukdžiais (požiūris į save, nepasitikėjimas, silpni motyvai).

Ketvirtoji grupė sujungė 12 informantų, kurie nepatenkinti mokymo(si) procesu Kauno suaugusiųjų mokymo centre. Ją sudarė 9 vyrai ir 3 moterys. Iš jų 6 nebuvo baigę 10 klasių, o vienas – neturėjo net 9 klasių išsilavinimo, kol atėjo į Kauno suaugusiųjų mokymo centrą, 2 mokėsi 11 klasėje ir 3 – 12 klasėje. 7 iš jų mokėsi tik metus, o likusieji 5 mokėsi 2–3 metus. Jų mintys, išsakytos grupinėje diskusijoje, pateiktos 4 lentelėje.

4 lentelė. Ketvirtosios grupės atsakymai

Kategorijos	Subkategorijos	Atsakymų pavyzdžiai
Mokymosi procesas Kauno suaugusiųjų mokymo centre. Požiūris į mokymosi procesą. Asmenybės savybės	Neigiama patirtis. Nepasitikėjimas savo jėgomis. Tikslo stoka	<i>Pradėjau mokytis Kauno SMC ir iš karto nusivyliau – viskas primena vidurinę mokyklą. Iš stacionaro išėjau, mokausi neakivaizdiniu būdu. Konsultacijos nepatenkino, neužtenka lankyti, reikia išmokti, kad gautum įskaitą. Mažai pagalbos iš andragogų. Pavargstu darbe, po to noriu tik miego, blogai lankau. Kam reikalingas vertinimas? Programos tokios didelės ir sunkios – ne mano jėgoms. Tikrai nebaigsiu ir negausiu atestato. Negaliu paslėpti, jog man vis tiek, kaip bus, nenoriu mokytis. Mokausi dėl to, jog verčia darbdavys. Mane verčia šeima, o pats tikrai nesimokysiu. Mokytis nuobodu, neįdomu, nėra jokio tikslo, bet reikės baigti.</i>

Analizuojant ketvirtosios grupės grupinės diskusijos rezultatus, matyti, jog mokymosi procesu besimokantieji yra nepatenkinti, išryškėjo nauja ryški kategorija – asmenybės savybės, o subkategorijos – neigiama mokymosi patirtis, nepasitikėjimas savo jėgomis, tikslo stoka. Diskusijoje informantai iš pradžių nenorėjo kalbėti, laidė replikas: „ką čia diskutuoti – nepatinka ir viskas“, „nekenčiu visų knygų“, „mane galite nurašyti“ ir pan. Tačiau diskusijos metu išryškėja visas asmenybės, kuriai nepatinka mokytis, paveikslas. Tokiam žmogui viskas negerai, sunku, neįdomu, jei tai susiję su mokymusi, nėra motyva-

cijos. Giliau ir plačiau pasidomėjus, paaiškėjo, kad šią grupę sudaro daugiausia 18–20 metų vyrai, jų išsilavinimas vienas žemiausių, jie mokosi Kauno suaugusiųjų mokymo centre tik metus ir dar neįprato, gyvena buvusiomis patirties mokymosi procese nesėkmėmis, o tie, kurie mokosi ne pirmus metus, pasižymi blogu lankomumu ir žemu pažangumu. Minėtų P. K. Crosso (1981) mokymosi trukdžių jie net ir nesistengia nugalėti. Čia dar prisideda neigiamas mokymosi vertės supratimas, neturėjimas aiškaus mokymosi tikslo, menka motyvacija, neturėjimas pasiryžimo mokytis nei valios kylantiems trukdžiams nugalėti.

Išvados

1. Vertinant besimokančių suaugusiųjų mokymosi motyvaciją galima išskirti keturias besimokančiųjų grupes, kurios skiriasi savo požiūriu ne tik į mokymosi procesą, bet mokymosi lūkesčiais.

2. Organizuojant suaugusiųjų mokymosi procesą Kauno suaugusiųjų mokymo procese yra sudaromos galimybės visiškai patenkinti besimokančiųjų poreikius, tačiau kokie poreikiai ir koku lygmeniu yra patenkinami, priklauso nuo paties besimokančiojo mokymosi motyvacijos bei savivertės.

3. Mokymosi formų ir metodų įvairovė neskatina besimokančių suaugusiųjų mokytis, jei jie nemėgsta mokymosi proceso, t. y. neturi reikiamos motyvacijos ar gyvenimo tikslo. Dirbant su tokiais mokiniais ypač svarbus individualus andragogo dėmesys, diferencijuotos užduotys.

4. Tobulinant pagalbą besimokantiems suaugusiesiems būtina plėtoti institucijoje teikiamą andragogų pagalbą bei konsultantų veiklą.

Literatūra

- Beresnevičienė, D. (2002). *Comparative andragogy*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
- Briedis, M., Leliūgienė, I., Nefas, S., Čiužas, R. (2013). *Bendruomenės ir suaugusiųjų švietimas*. Metodinė knyga. Vilnius: Nacionalinis mokymų centras.
- Cross, P. K. (1981). *Adult as Learners*. San Fransisco: Jossey-Bass.
- Houle, C. O. (1984). *Patterns of Learning: New perspectives on Life – Span Education*. San Fransisco: Jossey-Bass Publishers.
- Jarvis, P. (2001). *Mokymosi paradoksai*. Kaunas: VDU.
- Jucevičienė, P. (1997). *Ugdymo mokslo raida: nuo pedagogikos iki šiuolaikinės edukologijos*. Kaunas: Technologija.
- Knowles, M. S. (1984). *Andragogy in action*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Laužackas, R. (1995). Profesinės kvalifikacijos tobulinimas: metodologinės problemos. In: *Suaugusiųjų švietimo reforma: dabartis ir perspektyvos*: tarptautinės konferencijos pranešimų tezės, 1995 m. lapkričio 30 d. – gruodžio 1 d. Vilnius, p. 70–72.
- Long, H. B. (1983). *Adult and Continuing Education: Responding to Change*. New York: Teachers Colledge Press.
- Mokymosi visą gyvenimą memorandumas*. (2001). Vilnius: LŠŠA.
- Normantas, E. (1995). Suaugusiųjų švietimo reforma Lietuvoje. In: *Suaugusiųjų švietimo reforma dabartis ir perspektyvos*. Tarptautinės konferencijos (1995 m. lapkričio 30 d. – gruodžio 1 d.) pranešimų tezės.
- Stehr, N. (1994). *Knowledge Societies*. Thousand Oaks, CA, Sage Publications.
- Šermukšnytė, L. (1996). *Švietimo sistemos vertinimas Šveicarijos ir Lietuvos švietimo sistemų lyginimo aspektu*. Edukologijos daktaro disertacija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
- Šiaučiukėnienė, L., Stankevičienė, N., Čiužas, R. (2011). *Didaktikos teorija ir praktika*: vadovėlis aukštosioms mokykloms / Kauno technologijos universitetas. Kaunas: Technologija.
- Taruškienė, J. (1997). *Premises for facilitation of continuing education in Lithuania*. Doctoral Dissertation. Kaunas: Kaunas Technology University.
- Trečiokienė, E. (1995). *Suaugusiųjų švietimo teisiniai pagrindai*. Vilnius: Savišvieta.

Assumptions and opportunities of adult learners' needs fulfillment research: Kaunas adult educational centre case

Vitalijus Vėteris¹, Renaldas Čiužas²

¹ Kaunas Adult Learning Center,
Sandėlių St. 7, Kaunas LT-45223, e-mail smcp@takas.lt

² Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Social Education, Department of Social Education,
Studentų St. 39, LT-08106 Vilnius, e-mail renaldas.ciuzas@leu.lt.

Summary

This article deals with adult learning issues. In the first part many definitions of adult education and various definitions of the concept are analysed. In the second paragraph, the results of case studies conducted in Kaunas Adults Educational Centre with learners of 10–12 forms are revealed (2009–2011). Research analysis helped to determine the needs of the learners in educational process, their further expectations and learning problems. The results showed that the evaluation of learning motivation of adult learners can be distinguished to four student groups, which differ in their approach, not only in the educational process, but also in learning expectations. The organization of the adult learning process in Kaunas Adult Educational Centre are awarded the opportunity to meet all the needs of the learners, but how and at what level those needs are

met depends on the learners' motivation and their self-esteem. Learning forms and diversity of approaches discourage adult learners to learn, if they do not like the learning process, do not have the necessary motivation or purpose in life. While working with these students, individual attention of andragogues and differentiated tasks are especially important. The development assistance to adult learners need to develop the authority granted andragogues assistance and the activity of consultants.

Keywords: *adult education, lifelong learning, learners' needs fulfilment.*

Įteikta / Received 2013-11-25
Priimta / Accepted 2014-01-15